

Милча Мадих

**ЖИВОЈИН КРСМАНОВИЋ: РАЗВОЈ СЕЛА И СЕОСКЕ
АРХИТЕКТУРЕ КОЛУБАРЕ И ПОДГОРИНЕ У
ДЕВЕТНАЕСТОМ И ПОЧЕТКОМ ДВАДЕСЕТОГ ВЕКА,
ВАЉЕВО 2018. МЕЂУОПШТИНСКИ ИСТОРИЈСКИ АРХИВ
ВАЉЕВО, СТР. 270.**

Аутор ове значајне књиге, одбранио је магистарски рад на ову тему, на Техничком факултету Новосадског универзитета. Користећи резултате вишегодишњих истраживања у сарадњи са Међуопштинским архивом Ваљево као издавачем, објављена је публикација, методолошки и садржајно посвећена проблематици развоја села и сеоске архитектуре Колубаре и Подгорине у деветнаестом и почетком двадесетог века. Ова тема није до сада за ово подручје систематично и темељно обрађивана, пре објављивања ове књиге, која је добила верификацију своје вредности самим тим што је одбрањена пред стручним академским телом. Поред тога стручна и компетентна рецензија и предговор, уз пажљиво одабране прилоге, скице, фотографије и др. додатно потврђује да се пред читаоцем налази вредна публикација, која ће бити незаобилазно полазиште за будуће истраживаче ове тематике. Списак коришћене литературе и архивске грађе говори о озбиљности са којом је аутор присту-

пио овој недовољно истраженој теми.

Резултате својих истраживања аутор излаже кроз методолошки утврђени садржај у три нивоа: развој и типологија сеоских насеља, развој и карактеристике сеоских окућница и врсте и спецификације сеоских објеката, кроз поглавља која су логички повезана, тако да читалац добија целовиту представу о истраживаној проблематици. Своја истраживања аутор је лоцирао у време великих друштвено-политичких и демографских промена на овом простору, који је до устанака српског народа био релативно слабо насељен. На формирање и организацију насеља, типова кућа и окућница, утицали су многобројни чиниоци, посебно рељеф; клима, хидрографија, педологија, флора и фауна али и специфичне навике и потребе које су досељеници донели са собом и специфичне потребе које изискује привредна, превасходно пољопривредна делатност, која је доминантна на том подручју. Породична задруга поред раније стечених искустава и знања, временом стиче и нова

сазнања, посебно отварањем српског друштва према западним земљама.

Анализирајући развој сеоских насеља, аутор утврђује типологију према густини насељености, генези, функцији, броју становника и величини атара. У једном поглављу књиге описани су и анализирани карактеристични примери појединих типова сеоских насеља на овом подручју, уз приложене фотографије мање или више сачуваних кућа и окућница и панорама села. У својој анализи аутор поклања дужну пажњу сваком објекту који чине окућницу, комуникацији између објеката, имања и других села, представљајући их читаоцу сликовито и упечатљиво.

Развој и карактеристике сеоских објеката, представљени су у посебном поглављу књиге. За сваки тип кућа аутор презентује изабрани узорак, који детаљно анализира у функционалном, урбанистичком и архитектонском погледу, прилажући одговарајућу фотографију. Посебна пажња поклоњена је помоћним и привредним објектима који чине окућни-

цу: млекар, хлебна пећ, мишана, амбар, чардак, качињак, коларница, штала, свињац и кочак, који неминовно прате привредну делатност и животне потребе становништва.

Посебно поглавље посвећено је објектима заједничке употребе: цркве, манастири, школе, собраници, механе, воденице, амбари и кошеви, који прате заједничке потребе сеоских заједница. И ово поглавље је поред детаљног описа, илустровано фотографијама различитих типова објеката.

На крају књиге приложен је блок, географских карата, скица окућнице и унутрашњег распореда просторија у кући, модели кућа и велики број одабраних фотографија, које су одолеле времену. Постављени циљ аутора, да се сачува културно наслеђе српског села, како би данашње и будуће генерације разумеле своје претке и на позитивној традицији уређивали савремени живот и данашње потребе, објављивањем ове значајне књиге је у доброј мери постигнут.